

ปาฐกถาพิเศษโดย ศ.เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่อง “ การกระจายอำนาจกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ”

สวัสดิ์ครับท่านผู้สัมมนาและพี่น้องจากชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ที่เคารพ ก่อนอื่นผมต้องขอบพระคุณนะ ครับ ที่ให้เกียรติให้ผมได้มามีส่วนร่วมนำเสนอประเด็นที่ผมคิดว่า จะเป็นเรื่องกำหนดชะตากรรมอนาคต ของประเทศชาติ โดยส่วนร่วมไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของชีวิต ผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นเท่านั้นนะครับ แล้วก็ขอแสดงความชื่นชมด้วย ในการริเริ่มของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง ผมได้มีโอกาสที่จะร่วมงานกับการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ช่วงที่ตั้งกรมใหม่ฯ ท่านอธิบดีคนแรก ท่านสุวัฒน์ ท่านเริ่มที่จะให้ความสำคัญของบทบาทองค์กรพัฒนาเอกชน แล้วก็ประชาสัมพันธ์ระดับรากหญ้า ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับระดับข้าราชการ บัดนี้เนี่ยการจัดสัมมนาในวันนี้ก็เป็นตัวบ่ง บอกถึงความริเริ่มสร้างสรรค์ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ ผมคิดว่า ก็เป็นกระบวนการที่นำมาสู่การ เสวนาในวันนี้ และพี่น้องจากชุมชนต่างๆเดินทางร่วมอย่างคับคั่ง ซึ่งผมก็ขอแสดงความยินดีด้วย ท่าน กรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรี ดร.ปริญญา นุตาลัย ท่านก็ได้นำเสนอ ท่านบอกว่าไม่ใช่รัฐมนตรีท่านพูดเรื่อง นโยบายไม่ได้ ท่านก็ได้วางกรอบเอาไว้ ทั้งในเชิงกฎหมาย ทั้งในเชิงของนโยบายก็เป็นกรอบที่ ค่อนข้างอำนวยการที่จะส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน ให้เข้ามามีบทบาทใน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งผมได้เรียนเบื้องต้นว่า เป็นสิ่งที่มีความหมายสำคัญต่อการ กำหนดชะตากรรมอนาคตของประเทศชาติ ในช่วงเวลาจำกัดอย่างนี้

ผมอยากจะนำเสนอด้วยภาพที่จะเข้าใจร่วมกัน ผมอยากจะนำเสนอด้วยภาพที่เราจะเข้าใจร่วมกัน ผมอยาก นำเสนอด้วยการตั้งคำถาม 3 ประการและผมพยายามจะตอบคำถามนี้หลังจากได้ฟัง ดร.ปริญญา นุตาลัย ได้นำเสนอไปในเช้าวันนี้ ในประการแรกผมอยากจะปูพื้นเสียก่อนนะครับว่า เราพูดถึงการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ เราเข้าใจเรื่องทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร ควรที่เราจะต้องทำความเข้าใจร่วมกัน เสียก่อนว่า เรากำลังพูดถึงเรื่องอะไร คำว่า ทรัพยากรธรรมชาติ มันมีความหมายที่มีลักษณะของมัน ใน บริบทของสังคมไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่ผมเรียกว่า สังคมภูมิภาคฐานทรัพยากรเขตร้อนของโลก เราต้องเข้าใจมันเสียก่อน มิฉะนั้นแล้วเนี่ย เราจะมาพูดถึงความร่วมมือต่างๆ โดยปราศจากข้อมูลพื้นฐาน คงไม่ได้ ประการที่ 2 คำถามว่า ปัญหาอยู่ที่ตรงไหนกันแน่ ปัญหาคงไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะว่า มี กฎหมาย มีรัฐธรรมนูญรับรองสิทธิชุมชนแล้วก็ไม่เกิดผลบังคับ มันเป็นเรื่องของการขัดแย้งทาง ผลประโยชน์อะไรต่างๆซึ่งก็เป็นความจริง แต่ผมคิดว่า รากฐานของปัญหาอยู่ที่ตรงไหน ผมคิดว่า ผม อยากนำเสนอให้เราได้ทำความเข้าใจร่วมกัน และคำถามสุดท้ายผมพยายามจะตอบคำถามว่า สิทธิชุมชน ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เราไปใช้คำว่า สิทธิชุมชนดั้งเดิม เดิมคำว่า ดั้งเดิมเข้าไปอีกนะ ครับ จะเป็นคำตอบอย่างไรต่อปัญหาที่เราพูดถึงในเรื่องของการกระจายอำนาจ และการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนนะครับ อันนี้เป็นคำถามหลัก 3 ประการ ที่อยากจะให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ ร่วมกันคิด ล้วนก็พยายามแสวงหาคำตอบ ความเข้าใจร่วมกัน ในประการแรกเสียก่อนนะครับว่า เราเข้าใจ คำว่าทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร เมื่อเช้านี้ระหว่างนั่งเรือบินมา ผมก็ได้อ่านหนังสือพิมพ์ Bangkok post ก็ได้มีรายงานข่าวสดข่าวย้อนๆว่า มีเจ้าหน้าที่จากประเทศต่างๆประมาณ 100 ประเทศด้วยกัน ได้ไปประชุม ที่กัลลาลัมเปอร์ แล้วก็ลงมติออกคำประกาศว่า ต้องพยายามลดทอนความสูญเสียความหลากหลายทาง

ชีวภาพให้ได้ภายในปี 2010 คือ อีกไม่กี่ปีข้างหน้า นี่คือตัวบ่งบอกความวิกฤติความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศและทรัพยากรด้านอื่นอีกหลายด้าน ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาโลกร้อน ปัญหาการขาดแคลนน้ำ อะไรพวกนี้ มันบอกอะไรบ้าง ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นตัวบ่งบอกถึงลักษณะสำคัญของสิ่งที่เราเรียกว่า ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย และในภูมิภาคฐานทรัพยากรเขตร้อน เราเข้าใจอย่างไรครับ ฐานทรัพยากรเขตร้อน ข้อมูลง่ายๆ ภูมิภาคฐานทรัพยากรป่าเขตร้อนมีเนื้อที่ไม่ถึงร้อยละ 7 ของโลก แต่ว่าเป็นแหล่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพกว่าครึ่งหนึ่งของโลก เนื้อที่นี้คิดเดียว และประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นทรัพยากรธรรมชาติจึงมีลักษณะของความอุดมสมบูรณ์ ของทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นฐานต้นทุนของทรัพยากร จะกำหนดอนาคตของประเทศชาติ เพราะความหลากหลายทางชีวภาพเป็นแหล่งทรัพยากรที่นำไปสู่ไม่เฉพาะการผลิตทางอุตสาหกรรม แต่จะเป็นแหล่งอาหารและยารักษาโรค ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของปัจจัย 4 ในคติของสังคมไทย เป็นสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิต ในเนื้อที่เล็กๆ แต่อุดมสมบูรณ์ และด้วยเหตุฉะนั้น จึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจว่า ในเนื้อที่เล็กๆ อย่างนี้ จึงเป็นเป้าหมายของการช่วงชิงนับตั้งแต่ยุคจักรวรรดินิยมตะวันตก เมื่อ 100 กว่าปีที่ผ่านมา เราไม่ค่อยเห็นความสำคัญตรงนี้ แต่ตอนนี้เป้าหมายการช่วงชิงทรัพยากรไม่ใช่เป็นการช่วงชิงดินแดนต่อไปแล้ว แต่จะเป็นการช่วงชิงอีกอย่างหนึ่งตามมาในยุคปัจจุบัน ในยุคของการเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีชีวภาพ เพราะฉะนั้นเราก็ต้องมาทำความเข้าใจว่าทรัพยากรธรรมชาติหรือฐานทรัพยากรธรรมชาติที่บรรจุทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพมากมายขนาดนั้น มันมีความหมายอะไร นอกเหนือเป็นเรื่องของวัตถุดิบ เป็นเรื่องของดินแดน ในฐานะทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพนั้น ยังบรรจุ 2-3 อย่างซึ่งมีความสำคัญ เป็นเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในความหมายของคำว่า ทรัพยากรธรรมชาติ ในประการแรกก็คือ เป็นแหล่งทรัพยากรเชิงวัตถุหมายความว่า ตัวพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ จุลินทรีย์ต่างๆ นี่เป็นความหลากหลายทางชีวภาพ แต่ว่าทรัพยากรเชิงวัตถุเหล่านี้เนี่ย ไม่ได้อยู่โดดเดี่ยว แต่ยังมีคุณค่าอีก 2 ประการตามมา ก็คือ วิธีชีวิตชุมชน แล้ววิธีชีวิตชุมชนก็เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ ส่งผลก่อให้เกิดอีกสิ่งหนึ่งตามมาที่เราเรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น นั่นแหละครับ ความหลากหลายทางชีวภาพ วิธีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นองค์ประกอบ 3 ประการ ที่รวมอยู่ในสิ่งที่เราเรียกว่า ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ใช่เพียงลำน้ำ ป่าเขา ต้นไม้เขียวๆ ไม่ใช่ครับ เรายังเข้าใจความหมายของคำว่า ทรัพยากรธรรมชาติอย่างต้องแท้ นี่คือ สัจจะธรรมความเป็นจริง แต่เหตุไหนสัจจะธรรมความจริงข้อนี้ จึงเลื่อนหายไปจากสังคมไทย โดยเฉพาะในแวดวงของนักวิชาการ และเราจะต้องทำให้เศรษฐกิจไทยมีขีดความสามารถที่จะไปแข่งขันในเวทีตลาดระดับโลก ถ้าไปถามนักเศรษฐศาสตร์ต้องบอกว่า ต้องเร่งเทคโนโลยี เร่งการส่งออก เอาเรื่องท่องเที่ยวเข้าไป แล้วธุรกิจท่องเที่ยวก็ไปรังควาญทรัพยากรธรรมชาติเข้าไปอีก เพื่อให้ได้เงินเข้ามา อันนั้นคือ การแข่งขันในเวทีโลก เรากำลังแข่งขันบนพื้นฐานในภาษาเศรษฐศาสตร์เรียกว่า เรากำลังแข่งขันบนพื้นฐานความเสียเปรียบ โดยเปรียบเทียบ แต่เรามีฐานทรัพยากรธรรมชาติ ที่ผมพูดมาทั้งหมดนี้มันเป็นศักยภาพการแข่งขัน บนพื้นฐานของข้อได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบและเป็นสมบัติของเราด้วย แต่ประเด็นอยู่ที่ว่า เรามีสำนักพอที่จะเห็นคุณค่าและหวงแหน รักษา จัดการ วิจัย ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไรนะครับ อันนี้ก็ เป็นคำถามที่ 1 ที่ผมคิดว่าอยากให้ผู้ร่วมสัมมนาพิจารณา พิเคราะห์ ทำความเข้าใจร่วมกัน เรื่องความขัดแย้งอื่นๆ เป็นเรื่องเบ็ดเตล็ดมาก ทุกวันนี้ประเทศไทยทั้งสี่ ทังอะไรนี้ พูดยกกันแต่เรื่องความขัดแย้ง

เบ็ดเตล็ด แต่สิ่งเหล่านี้เรายังไม่พิจารณาความขัดแย้งตามสมควร อันนี้นำไปสู่ประเด็นที่ 2 ครับ ปัญหา
อยู่ตรงไหน พอพูดถึงปัญหาผมต้องขอย้อนประวัติศาสตร์นิดหนึ่ง คำถามที่ว่า ทำไมในสังคมไทย จึงมี
ช่องว่างมากมายในเรื่องของวัฒนธรรมการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาวิชาการสมัยใหม่ กับราชการของไทย
ซึ่งก็เป็นผลผลิตของวิชาการสมัยใหม่กับวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรชาวบ้าน ผมขอเรียนอย่างนี้ว่า
ผมคิดว่าจริงๆแล้วถ้าเราย้อนไป เมื่อที่ท่านกรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรีได้พูดถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน อบต. อบจ. ผมขอเรียนอย่างนี้ครับ ย้อนสัก 100 กว่าปีมานี้ ชุมชนที่ผมพูดถึงนี้
อยู่มาเป็นร้อยๆปี แต่วิทยาการสมัยใหม่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในยุคจักรวรรดินิยม ร้อย
กว่าปีมานี้ได้แผ่ขยายเข้ามา แล้วเราก็เปลี่ยนระบบการจัดการด้วยระบบของจักรวรรดินิยม ในประการแรก
การปฏิรูประบบการบริหารของแผ่นดิน จัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม กรมหนึ่งที่ตั้งขึ้นคือ กรมป่าไม้
อธิบดีคนแรกคือ มิสเตอร์สเลท เป็นคนอังกฤษ ก็ได้นำเอาวิทยาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่
เรียกว่า เป็นการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ ชลิ่งนะครับ คำว่าวิทยาศาสตร์นี่ชลิ่งมากๆ ก็คือการจัดการเป็น
ที่เห็นต้นไม้เขียวๆเราเห็นป่าเขตร้อนเป็นเพียงแหล่งการทำอุตสาหกรรมไม้ ตัดต้นไม้สร้างเรือรบ ไปสร้าง
อะไรต่อมิอะไรต่างๆ แล้วทุกๆตารางเมตรที่ตัดต้นไม้ ได้ทำลายความหลากหลายทางชีวภาพไปมหาศาล
ในเนื้อที่เล็กๆที่ผมพูดไปตั้งแต่ต้นนะครับ และจะเห็นว่า ถ้าเราพูดถึงอายุของการจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติโดยชุมชนในชนบทธรรมเนียมประเทศไทย ซึ่งยืนยาวมาเป็นเวลานานนับร้อยๆปี กรมป่าไม้ ถ้า
นับไม่ผิดอายุประมาณ 110 ปีเศษๆเท่านั้น เอาวิธีการวิทยาศาสตร์เข้ามาโดยไม่เข้าใจ เห็นป่าเป็นเพียง
ต้นไม้ ตรงนี้แหละครับที่เป็นปัญหา แล้วก็เราก็มีการปฏิรูประบบราชการ โดยออกกฎหมายปกครองส่วน
ท้องถิ่นหรือที่เราเรียก ท้องถิ่น นี้ะครับ ถ้าผมจำไม่ผิดหนักปี 2458 ท่านองนี้แหละครับ เป็นที่มาของ
ปัญหา เพราะฉะนั้นวิทยาการป่าไม้ เมื่อมีการสัมมนาสิ่งแวดล้อมครั้งแรก อาจารย์ปริญญาเป็นหัวเรือใหญ่
ก็ให้ผมช่วยเป็นประธานจัด ก็หลายปีมาแล้วนะครับ ผมเคยตั้งคำถามกับกรมป่าไม้ในครั้งนั้น ว่าเปลี่ยน
ชื่อได้ไหม เพราะป่าของเราไม่ใช่แค่ป่าไม้ ก็โดนเขม่นจากเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้มากมาย มีปฏิกริยา
มากมายจากที่ประชุม ผมยังจำได้ แสดงถึงความไม่รู้ แต่ว่ามันมีอำนาจในการจัดการ ตรงนี้ครับ ผมไม่
อยากบอกว่า เจ้าหน้าที่ป่าไม้มีผลประโยชน์ มีคอร์รัปชัน ตรงนี้เป็นเรื่องเบ็ดเตล็ด แต่จริงๆแล้วมันอยู่บน
พื้นฐานความไม่รู้มากกว่า ผมอยากขจัดความไม่รู้มากกว่าขจัดคอร์รัปชัน เพราะถ้าเราขจัดคอร์รัปชันแต่ยัง
บริหารการจัดการทรัพยากรบนความไม่รู้ ก็ยิ่งไปกันใหญ่ เพราะฉะนั้นตรงนี้ครับ ผมอยากจะเรียน
เพื่อนๆ ข้าราชการ และเพื่อนนักวิชาการ ให้ช่วยดูกันตรงนี้ เพราะเป็นเรื่องที่เราต้องช่วยประสานช่องว่าง
สร้างความเข้าใจในตรงนี้

นั่นเป็นปัญหาประการหนึ่ง ที่มีที่มาทางประวัติศาสตร์ยืนยาว แล้วทำให้ข้าราชการ นักวิชาการ กับ
ชาวบ้านต้องทะเลาะกันอยู่จนทุกวันนี้ เพราะต่างคนต่างพูดคนละภาษา เราไม่ได้เอาสิ่งที่เป็นสัจจะธรรม
ความจริงมาพูด คือ คุณค่าความหมายของสิ่งที่เราเรียกว่า ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นประเด็นแรกที่ผม
นำมาเสนอไปแล้ว แล้วต้องนำมาพูดกัน แล้วเราจะได้อะไรลอคอดคิดทั้งหลาย มาช่วยกันดู ผมเสนอตรงนี้
ครับ เวทีในการจัดทำความเข้าใจในเรื่องนี้ เรายังไม่ทำกันอย่างเพียงพอ ไม่เห็นความสำคัญด้วย อีก
ประการหนึ่งความหมายของทรัพยากรของเรา ในการจัดสิ่งแวดล้อมประจำปีก็เช่นเดียวกัน ผมเคยเสนอกับ
ผู้รู้ บอกปีต่อไปขอจัดอย่างนี้ได้ไหม เพราะเวลาจัดแสดงป่าก็ป่า น้ำก็น้ำ ทะเลก็ทะเล ราวถูกกฎหมายที่
ออกมาก็พูดคนละชั้นคนละส่วน แต่ความจริงแล้วเนี่ย ในฐานะที่เป็นภูมิภาคฐานทรัพยากรในเขตร้อน

จริงๆแล้ว ทุกๆส่วนของฐานทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็ในที่สูง ที่ราบ ชายฝั่งทะเล และในทะเล ทรัพยากรมันมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้งกัน มันมีผลกระทบซึ่งกันและกัน ผมก็เคยขอร้องว่า ขอแสดงนิทรรศการได้ใหม่ ให้คนไทยได้เห็นถึงความเชื่อมโยงตรงนี้ ให้เห็นว่า คนที่สูง ที่ราบ กับชายฝั่งทะเล จริงๆแล้วอยู่บนพื้นฐานชีวิตร่วมกัน มิฉะนั้นแล้วคนที่สูงที่ต่ำ ก็ทะเลาะกันจนทุกวันนี้ นี่เรายังทำหน้าที่ทางวิชาการยังไม่เพียงพอ นั้นเป็นประเด็นที่ผมอยากคิดว่า พื้นฐานที่ผมเรียกโดยรวมว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้ เป็นเรื่องที่เราต้องตีบทให้แตก เรายังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้อย่างจริงจังตามสมควร ผมไม่อยากจะจัดเวทีแบบนี้มาเข้าใจกัน มาจัดมากัน ประองตองกัน ไม่ใช่แค่ครับ ความปรองดองจริงต้องอยู่บนพื้นฐานของความรู้ในสังขธรรมความเป็นจริงร่วมกัน อันนี้เป็นหลักสำคัญมากกว่า ประเด็นต่อมาที่เป็นปัญหาก็คือว่า เรามีการปฏิรูปข้าราชการตั้งแต่เกือบร้อยปี มีการจัดตั้งออกกฎหมายการปกครองท้องถิ่นที่ไว้ว่าและการจัดตั้งกรมป่าไม้ เรามีการแบ่งเขตการปกครอง เป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ชิดเส้นเลย ความจริงการขีดเส้นต่างๆ มันก็เป็นเทคนิคสมัยใหม่ครับ แต่ความจริงแล้วในเขตการปกครองส่วนที่ท้องที่ค่อนข้างจะแย้งกับความเป็นจริงทรัพยากรเหมือนกัน เพราะว่าป่าก็ดี ลุ่มน้ำก็ดี ชายฝั่งทะเลก็ดี มันไม่ได้แบ่งเขตการปกครองท้องที่ได้ เพราะฉะนั้น คำถามที่ว่า เราจะกระจายอำนาจและการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนอย่างไร ขององค์กรท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องที่ 2 อันนี้มันแย้งกัน ต้องเข้าใจตรงนี้จะครับ เขตการปกครองท้องที่ซึ่งปัจจุบันเรียกท้องถิ่นนี้ครับ มันเป็นการปกครองท้องที่ของการใช้อำนาจทางกฎหมาย แต่องค์กรชุมชนในท้องถิ่นที่ดูแลทรัพยากรมันเป็นองค์กรที่ไม่ได้มีอำนาจ แต่ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกันวิถีชีวิตและบูรณาภาพความดำรงคงอยู่ของทรัพยากรอย่างสำคัญยิ่ง ตรงนี้แหละครับ จะเป็นอย่างไร แล้วความลึกลับ ขัดแย้ง ระหว่างการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับองค์กรชุมชน ยังทวีความรุนแรงไปอีก ในช่วงที่เราเรียกว่า ยุคพัฒนา 40-50 ปีที่ผ่านมา ในยุคพัฒนาเป็นยุคที่ผมเรียกว่า ทำให้ผู้นำท้องถิ่น ตั้งแต่สมัยยังไม่มีอบต. กำหนด ผู้ใหญ่บ้านเองก็กลายเป็นบริวารของระบบทุนนิยม พอมีการพัฒนาเศรษฐกิจ เราต้องการใช้พื้นที่ ทำรีสอร์ท ทำสนามกอล์ฟ สร้างเขื่อน อะไรต่อมื่ออะไรพวกนี้ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน จำนวนไม่น้อยกลายเป็นนายหน้าให้นายทุน เห็นไหมครับ จะเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็มีลักษณะแบ่งแยกออกไปจากฐานชุมชน แล้วความรุนแรงของความขัดแย้งก็จะเห็น ไม่ว่าจะโครงการสร้างโรงไฟฟ้าที่บ่อหินกรุดก็ดี เราจะเห็นความขัดแย้งระหว่าง อบต. กับชาวบ้าน ตรงนี้การที่เราจะมาพูดลอยๆ ว่า ต้องให้การจัดการอย่างยั่งยืนขององค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ลอยๆ ไม่ได้ เราต้องเข้าใจความขัดแย้ง เพราะฉะนั้นคำถามคือว่า จะประสานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นอำนาจ แต่องค์กรชุมชนซึ่งเป็นองค์กรรักษาบูรณาภาพความดำรงคงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติ ได้อย่างไร อันนี้คือปมของปัญหาที่สำคัญ เมื่อผมมาอ่านรัฐธรรมนูญที่ดร. ปริญญา ได้พูดเมื่อเช้านี้ มาตรา 46 56 59 79 อะไรพวกนี้ ผมจึงเรียกรัฐธรรมนูญที่ให้สถานะสิทธิตามกฎหมายกับองค์กรชุมชนท้องถิ่น และให้สิทธิ สถานะสิทธิตามกฎหมายจารีต ภูมิปัญญา ไปอ่านมาตรา 46 ดีๆเถอะครับ แต่มันแปลกครับ ประเพณีนักกฎหมายไทยบอกว่า ถ้าไม่มีกฎหมายลูก ใช้กฎหมายไม่ได้ แปลกมากครับ ผมก็สงสัยก็ไปถามเพื่อนๆ พวกนักเรียนเยอรมันบอกว่า ศาลเยอรมันเวลาที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิแต่ไม่มีกฎหมายลูก ศาลเยอรมันจะคิดวิธีการพิจารณาของศาลเองเพื่อรับรองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ไม่ต้องรอกฎหมายลูก หรือไปดูเพื่อนๆ ที่เรียนญี่ปุ่น ผมเอ่ยชื่อก็ได้ ดร.พิเชษฐ์ เมลาสนนท์

ที่กำลังทำวิจัยในญี่ปุ่นขณะนี้ ผมลองถามดู บอกที่ญี่ปุ่นขณะนี้ท่านกำลังศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคำพิพากษาให้ชุมชนแพ้มืด เห็นไหมครับ อันนี้เกิดช่องว่างครับ ช่องว่างทางกระบวนการยุติธรรม ช่องว่างทางหลักคิดหลักนิติศาสตร์ของเรา นี่เป็นปมที่ผมเองในฐานะที่เกี่ยวข้องกับกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กำลังดูเรื่องนี้อยู่ เราไม่ได้มานั่งปกป้องสิทธิ ใครเขกหัวใคร ใครตีหัวใคร แต่เราอยากให้เห็นว่าในกระบวนการยุติธรรม มันจะต้องมีหลักการที่เป็นธรรม และถูกต้อง โดยเฉพาะหลักนิติศาสตร์ของไทย นี่ก็เป็นปมที่อยากจะฝากไว้เหมือนกันนะครับ จะเห็นว่าปัญหาเรื่องสิทธิชุมชนที่เรา กำลังพูดถึงกัน มันมีความหมายซับซ้อน มันกินความไปถึงการตีความของนักกฎหมาย การตีความของศาล ท่าทีของนักการเมือง ร้อยแปดพันประการ สิ่งต่างๆเหล่านี้ ทำให้รัฐธรรมนูญไทยถูกละเมิดตลอดเวลา ในฐานะที่เราเป็นคนไทย ถ้าท่านย้อนไปในประวัติศาสตร์สักนิด สมัยหลังที่เราเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2575 มาใหม่ๆ เรามีนายกคนแรกคือ พระยามโนปกรณ โนติชาดา อยู่ดีๆ ท่านประกาศใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา จึงได้เกิดการปฏิวัติไล่พระยามโนปกรณออกไป คือ การงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา คือการล้มรัฐธรรมนูญนะครับ ผมพูดอย่างนี้ เพื่อชี้ให้เห็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญในหลายๆมาตรา ถูกไม่นำมาใช้ นี่คือการงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา ผมว่า เท่ากับรัฐประหารรัฐธรรมนูญ ในความเห็นของผม เพราะฉะนั้นท่านทั้งหลายที่เป็นผู้ทรงสิทธิ ผมไม่บอกว่าเป็นเจ้าของสิทธิ เป็นผู้ทรงสิทธิจะต้องพิจารณาในเรื่องนี้ และก็อยากจะฝากไปด้วยว่าใครๆก็ตามที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย ต้องดูให้ดีๆครับ หมั่นหม่อมมากต่อการล้มรัฐธรรมนูญ เพราะไม่ใช่รัฐธรรมนูญตามเจตนารมณ์ เป็นประเด็นที่ผมนั่งคิดอยู่ทุกวัน แต่อย่างว่า เรื่องต่างๆ ทั้งหมดเป็นเรื่องของอำนาจ คณะกรรมการมีสิทธิหน้าที่ดูแลการใช้อำนาจอยู่ในกรอบกติกาที่เหมาะสม อันนี้ก็อยากจะเรียน ผมมาพูดตรงๆไม่ใช่วิพากษ์วิจารณ์เป็นส่วนตัว แต่ผมคิดว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิ ที่จะต้องดูแลในเรื่องนี้ด้วยเพราะฉะนั้น หลายๆครั้งก็อาจจะไปทำ ความไม่สบายใจกับอำนาจต่างๆก็ต้องขอภัยด้วย ที่เป็นหน้าที่ที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้นะครับ ปัญหาที่ผมเรียนมาย่นย่อ เป็นปัญหาค่อนข้างจะลึกจากอดีต ปัจจุบัน และก็แง่คิดทางกฎหมาย ทางนิติศาสตร์ ทั้งหมดทั้งหมดนี้ ผมเรียกว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้มาโดยตลอด สิ่งที่ดีคนแรก มิสเตอร์สเลท นำเอาวิธีการของอาณานิคม และเอามาจากที่เขาไปจัดการที่อินโดนีเซีย อินเดียน แล้วก็มาใส่ที่เรา เพราะฉะนั้นเมืองไทยไม่ใช่อาณานิคม แต่ว่าการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจัดแบบอาณานิคม ผมขอเรียนตรงนี้นะครับท่านนักวิชาการ เพื่อนๆ ข้าราชการ โปรดเข้าใจนะครับ วัฒนธรรมการเรียนรู้ทุกวันนี้ที่ท่านยึดกุม เป็นวัฒนธรรมของอาณานิคมซึ่งมันผ่านไปหลายปีแล้วในยุคสมัยใหม่ นะครับ ทีนี้คำถามที่ 3 ครับ สุดท้ายก็คือว่า สิทธิชุมชนจะเป็นคำตอบอย่างไร ผมเรียนมาแล้วนะครับว่าความลึกลับขัดแย้งระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในช่วง 40-50 ปี มีแนวโน้มที่จะแปลกแยกไปจากชีวิตชุมชน ไปทำก่อสร้างรับเหมา มากกว่าที่จะให้ดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ตรงนี้แหละครับ เป็นปมปัญหาที่เราจะต้องทำให้สิทธิชุมชนท้องถิ่นเป็นมรรคเป็นผลอย่างจริงจังขึ้น ผมได้เรียนมาแล้วว่าในมาตรา 46 และในอีกหลายๆมาตรา รับรองสิทธิเอาไว้ แต่ก็ดูอย่างหนึ่งนะครับพี่น้องที่มาจากชุมชนทั้งหลาย เวลาที่กฎหมายรับรองสิทธิ ไม่ได้หมายความว่า สิทธินั้นจะเกิดผลบังคับ ในประวัติศาสตร์การต่อสู้เรียกร้องสิทธิต่างๆ ไม่มีประวัติศาสตร์ช่วงไหนหรือที่ไหน ที่บอกว่า สิทธิมันเกิดขึ้นเอง มันเกิดจากผลของการต่อสู้ เพราะฉะนั้นสิทธิชุมชนจะเป็นจริงเป็นจังได้ก็ต่อเมื่อชุมชนท้องถิ่นเอง จะต้องมีการพัฒนาการเรียนรู้ ไม่ใช่อยู่เฉยๆ นะครับ เรียนรู้อะไรครับ ในประการแรกจะต้องเรียนรู้ว่า ชุมชนต่างๆที่อยู่กระจัดกระจาย อย่างเช่น ป่าชุมชน

ไม่ซ้ำป่าของใคร ของมันครับ แต่ว่า ชุมชนเหล่านั้นตั้งอยู่บนส่วนหนึ่งชนิดเดียวสิ่งที่ผมเรียกว่า ฐาน
ทรัพยากรป่าเขตร้อน ผมย้ำคำว่า ฐาน เพื่อชี้ให้เห็นว่า การที่ชุมชนจะมีความเข้มแข็ง เวลานี้พูดกันมาก
ต้องทำให้ชุมชนเข้มแข็ง แต่ไม่เคยบอกว่า แล้วจะทำอย่างไร ผมว่าเงื่อนไขประการแรก ก็คือว่า ชุมชน
เองต้องเรียนรู้ที่จะฝึกกำลังให้เป็นเครือข่ายชุมชน ในฐานที่อยู่บนฐานทรัพยากรเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็
ลุ่มน้ำ ชายฝั่งทะเล ป่าที่สูงที่ต่ำ ต้องรู้จักปรองดองในสัจจะธรรมชาติความเป็นจริงข้อนี้ อันนี้เป็นเรื่องยาก
มากครับ เพราะผมไปดูมามันมีความขัดแย้งมากมาย ในชุมชนเดียวกันเอง แม้แต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่
เชียงใหม่ ที่ผมทราบมาเผ่าต่างๆ ก็ขัดแย้งกันเองมากมาย อันนี้เป็นจุดอ่อนสำคัญ ผมไม่อยากจะ
ความรับผิดชอบของฝ่ายที่มีอำนาจอย่างเดียว แต่ทางฝ่ายที่ผมถือว่าเป็นฝ่ายสิทธินี้ ก็จะต้องเรียนรู้ที่จะ
พัฒนาตนเองด้วย แล้วก็จะต้องพัฒนาภายในชุมชนด้วย เพราะเวลาผมพูดชุมชนที่ไร จะมีความขัดแย้งผมต
ลิดเวลา บอกชุมชนจริงๆ มักจะขบถหงสมาชิกชุมชน คืออำนาจชุมชนเป็นใหญ่ ผมก็บอกว่า ชุมชนเองก็
ต้องมีการปฏิรูปตัวเอง ให้สิทธิสมาชิกชุมชน คือต้องมีการปฏิรูปมากมาย แต่เวลานี้เราไม่ทำงานหรือคิด
ประเด็นนี้อย่างเพียงพอ แล้วอีกประเด็นหนึ่ง ในมาตรา 46 คือผมสืบทราบมา มีการเดิมคำว่า ดั้งเดิม
เข้าไป เพราะกลัวว่าเดี๋ยวจะมาอ้างชุมชนกันประะไปหมด ก็เลยมานั่งพิสูจน์กันนะครับ ผมเวลาวิจัยเรื่อง
ป่าชุมชนเมื่อหลายปีมาแล้วเนี่ย โอ้โฮ ต้องมาพิสูจน์กัน ต้นไม้ต้นนี้มันก็ร้อยปีมาแล้วอย่างนี้เป็นต้น แต่
จริงๆ แล้ว คำว่าดั้งเดิมนั้นครับ กำลังเข้าใจผิด คำว่าดั้งเดิม ไม่ใช่เพียงอายุ อายุของชุมชนที่เป็นอยู่
ถ้าเราดูยุคพัฒนาในช่วง 40-50 ปี ที่ผ่านมามาดูจะเห็นว่า เมื่อถางป่า ด้วยเหตุผลใดก็ตาม หรือเวลาไป
ครอบครองที่ป่า แล้วชุมชนต้องอพยพโยกย้ายไป เขาก็ไปตั้งแหล่ง ชุมชนใหม่ ถ้าดูมาตรา 46 เขาก็
บอกว่า อันนี้ไม่ใช่ชุมชนดั้งเดิม แต่ความจริงถ้าเราเข้าใจตรงนี้ให้ดีๆ จะเห็นว่า คำว่า ชุมชนท้องถิ่นตรง
นี้ ดั้งเดิมหรือไม่ดั้งเดิม ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับอายุของการอพยพโยกย้าย เพราะการอพยพโยกย้ายนั้นเป็นผล
จากการนโยบายของรัฐ ที่ผลักดันให้ชุมชนออกไปจากพื้นที่ แต่เราต้องดูที่วิถีชีวิตครับ เมื่อเขาอพยพไป
อยู่ที่อื่นแล้ว ผมไปดู วิถีชีวิตเขาจัดระบบองค์กรระเบียบสังคมเป๊ะเหมือนเดิม แล้วก็ปลูกไม้ทำนุบำรุงวิถี
ชีวิตเหมือนเดิม ก็คือชุมชนท้องถิ่นที่มีสิทธิตามมาตรา 46 56 เช่นเดียวกัน อันนี้อยู่ที่ว่า เราตีความอัน
นี้ถือเถรตรงตามตัวอักษร หรือว่าถือตามความรู้ความเข้าใจในความเป็นจริงของชีวิตชุมชนเหล่านี้
เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็ประเด็นที่อยากเรียนตรงนี้ว่า สิทธิชุมชนท้องถิ่นที่เราจะต้องทำให้เกิดเป็นรูปร่าง
อีกมากมายไม่ใช่ว่า พอกฎหมายรับรองสิทธิชุมชนปุ๊บก็เลยได้เป็นสูตรสำเร็จ มาบอกว่า ทำไมไม่ให้สิทธิ
ชุมชน ไม่สำเร็จรูปอย่างนั้นครับ ผมขอเรียนเพื่อนๆ นักพัฒนา เพื่อนๆ พี่น้องชุมชน ที่มา ตัวเราต้อง
พัฒนาปฏิรูปตัวเองเช่นเดียวกัน ให้เกิดเหรียญอันเดียวกันให้สมบูรณ์ ความเป็นไปได้ทั้งสองด้าน ถ้าเป็น
อย่างนี้ผมคิดว่าในเงื่อนไขอย่างนี้นะครับ สิทธิชุมชนก็จะเป็นสิทธิที่เป็นคำตอบมากมาย เพราะหนึ่ง มัน
เป็นการฟื้นฟู เวลามาตรา 46 พูดถึงจารีต ประเพณี ภูมิปัญญา ไม่ใช่พูดแล้วทิ้งไว้อย่างนั้น เพราะว่าสิ่ง
เหล่านี้มันได้สูญหายไปมากมายต้องยอมรับนะครับ แต่เมื่อผมมาร่วมกับเพื่อนๆ ทางเชียงใหม่ มาร่วม
วิจัยเรื่องป่าเขตร้อนในหลายปีที่ผ่านมา เราก็ค้นพบว่า มันมีชุมชนต้นแบบมากมาย ที่สามารถดำรงวิถี
ชีวิตได้ในทำนองเดียวกันที่เคยเป็นมาเมื่อในอดีต มิหนำซ้ำ ผมจำชื่อไม่ได้ ที่ใกล้ๆ เชียงใหม่ครับ มี
ป่าชุมชนที่กรมป่าไม้ ฝ่ายอุทยาน หรืออะไรไม่ทราบ ไปเที่ยวประกาศว่าเป็นอุทยานเขาก็ไม่ยอม มี
นายทุนพยายามที่จะไปซื้อไปอะไรเขาก็ไม่ยอม เห็นไหมครับเขาสามารถดำรง บูรณภาพ ความคงอยู่ของ
ป่านี้ได้ แล้วป่านี้ก็อุดมสมบูรณ์มาก เพราะฉะนั้นผมคิดว่า ถ้าเราทำสิทธิชุมชนให้เป็นมรดกเป็ผลขึ้น

ซึ่งจะต้องทำอะไรอีกมากมายนะครับ ทั้งในส่วนของรัฐทั้งในส่วนของชุมชนเองจะต้องถือเอามาตรา 46 เป็นนโยบายร่วมกันที่จะผลักดันในเรื่องนี้ ที่มีผมมีประเด็นเบ็ดเตล็ดอีกนิดเดียวที่จะพูด 2-3 ประเด็น คือ ในประการแรก เมื่อเช้า ดร.ปริญญาได้พูดถึงว่า ตอนนี้มีกฎหมายที่ว่ารัฐต้องจัดสรรภาษีในอัตราร้อยละ 35 ถ้าผมจำไม่ผิดให้กับ อบต. ตรงนี้เกิดปัญหาแล้วครับ เป็นปมที่จะต้องตีให้แตกคือไม่ใช่ส่งไป 35 % แล้วก็แล้วกันไป มันมีเงื่อนไข 2 ประการ เงื่อนไขประการที่ 1 ก็คือว่า จะทำอย่างไรให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งผมก็ถือว่า เป็นองค์กรฝ่ายอำนาจ และองค์กรชุมชนซึ่งผมถือเป็นองค์กรฝ่ายสิทธิ ให้อำนาจกับสิทธิมีความสมดุลกัน ประสานปรองดองกัน ไม่ใช่ขัดแย้งระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับลูกบ้าน อบต. กับลูกบ้าน ข้อดีอย่างที่บอกนอกหินกรูด ผู้นำไปด้วยกันกับชาวบ้าน ก็สามารถตัดทานโครงการที่จะสร้างความเสียหายให้กับพื้นที่ได้อย่างนี้เป็นต้น ตรงนี้แหละครับเป็นความละเอียดอ่อนที่เราจะต้องคิดอ่านกัน จะมาบอกว่าจัดสรรงบประมาณ 35 % แล้ว นั่นคือการกระจายอำนาจไม่ใช่ครับ เพราะการกระจายอำนาจมันกระจายตามเขตการปกครองท้องถิ่นที่ แต่อำนาจบทบาทในการจัดการทรัพยากร เป็นอีกเรื่องหนึ่งนะครับ จะปล่อยให้ อบต. อบจ. โดยเด็ดขาดไม่ได้ เพราะฉะนั้นกฎหมายเรื่องอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับ รัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิชุมชน จะต้องประสานให้ได้ครับ มิฉะนั้นแล้วจะขัดกับกฎหมาย และขัดกับเจตนารมณ์ของ รัฐธรรมนูญ คำถามต่อมาก็คือว่า ถ้าเป็นอย่างนี้ก็จะต้องมี กฎเกณฑ์ว่า 35 % ของงบประมาณจะจัดสรรในงบการใช้จ่าย รักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติเท่าไร เป็นเรื่องสำคัญนะครับ ไม่ใช่บอกว่าองค์กรนี้เป็นองค์กรชุมชนเอาไปก็เปอร์เซ็นต์ มาใช่ แต่ต้องดู ความสำคัญของทรัพยากรด้วย ระบุว่า cost ค่าใช้จ่าย แรงงาน แรงปัญญาอะไรต่างๆ ที่ลงไปดูแล รักษาทรัพยากรมันมหาศาลครับ มันจะเป็นคุณูปการอย่างมหาศาลต่อประเทศชาติโดยรวม ที่ผมได้พูดไป ตอนต้น เพราะอะไรครับ เพราะว่าทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้สามารถ นำมาพัฒนาให้เกิดมูลค่าเพิ่ม โดยไม่ต้องทำลายบูรณภาพและความดำรงคงอยู่ของทรัพยากร พอใช้วิธีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ ตัดต้นไม้ หรือทำ Rally ในป่าเพื่อส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวที่ผมเคยได้ยิน มา กรมป่าไม้เคยคิดสักทำแล้วบอกว่าไม่ทราบ อย่างนี้เนี่ยความผิวดินดูตรงนี้ ได้ทำลายทรัพยากรไป อย่างมหาศาล โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่มีอำนาจที่จะทำ ต้องรับรองกระแสสิทธิให้ได้มาด้านกระแสอำนาจ ให้เกิดตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ท่านนายกรัฐมนตรีคนนี้นะเนี่ย เคยพูดครั้งหนึ่งผมจำได้ผอญผมนั่งดู ที่วีที่บ้าน วันนั้นราชภัฏ จะเป็นอุดรหรือไง คาดว่าเป็นอุดรหรือสกล ผมไม่แน่ใจ ก็เชิญนายไปเปิดจัด สัมมนา แล้วท่านให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ ท่านพูดมาคำหนึ่งผมดีใจมาก ท่านพูดมาว่า เราจะต้องแปลง สิทธิให้เป็นทุน สิทธินะครับ ผมเชื่อว่าในท้องถิ่นไม่เคยได้ยินหรอก ผอญผมฟลุ๊ก ไปนั่งหน้าทีวีพอดีแล้ว เจอ แต่ครั้งเดียวจริงๆ ครับ ผมไม่เคยได้ยินท่านพูดอีกเลย แล้วท่านก็มาพูด แปลงทรัพย์สินให้เป็นทุน พลิกไปเลย ที่ผมดีใจเพราะว่าถ้าผู้นำรัฐบาลเห็นสิทธินั้นเป็นทุน โอ้โฮ! มันเป็น จะเรียกว่ามันเป็นการ ตรีสรูในทางโลกก็ว่าได้ เพราะว่าสิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิที่จะเป็นทุนที่จะทำให้คนเราสามารถเข้าถึงทรัพยากร สามารถที่จะได้หล่อเลี้ยงชีวิตของตัวเอง ไม่ต้องมารอการจ้างงานต่างๆ ตามทฤษฎีนักเศรษฐศาสตร์ สมัยใหม่ อันนี้ครับคือฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าปราศจากเสียซึ่งสิทธิชุมชนแล้วเนี่ย เศรษฐกิจ พอเพียงเป็นไปไม่ได้และไม่มีความหมาย เพราะฉะนั้น คำว่าแปลงสิทธิให้เป็นทุน ผมอยากจะให้พี่น้อง ท่างท่านนายกครับ ผมมีพยานอ้างผมมีพยานก็ได้ สิทธิเหล่านี้แหละครับ แต่ท่านทั้งหลายผู้ทรงสิทธิ จะต้องเรียนรู้การใช้สิทธิให้ดีๆ เพราะว่า เวลานี้มีใครๆ สบประมาทมากมาย บอกว่าถ้าป่าผืนนี้ ลุ่มน้ำนี้

ถ้าปล่อยให้ชาวบ้าน จะต้องหมดสิ้นภายในไม่กี่ปี เขาสมประมาทท่านครับ แต่ในความเป็นจริงถ้าดูกันจริงๆ แล้วเราจะเห็นว่า ใครทำลายป่าไม้ ใครทำลายลุ่มน้ำ อย่างแม่น้ำพองอีสาน ชาวออกมา โรงงานทำน้ำตาล โรงงานทำเยื่อกระดาษ ปล่อยน้ำเสียลงไป ปลาตายทั้งลำน้ำ เสร็จแล้วเจียบไป ไม่มีใครเอาจริงเอาจัง อย่างนี้เป็นต้นเห็นไหมครับ เพราะฉะนั้นช่องว่างตรงนี้แหละครับ ที่ทำให้สังคมไทยอยู่ระอุไปด้วยความขัดแย้งและนับวันทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ เพราะฉะนั้นเรื่องของแปลงสิทธิให้เป็นทุน ผมอยากจะขอเรียกร้อง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ ไปทวงกับท่านนายก ว่าขอให้ดูเรื่องสิทธิให้เป็นทุนอย่างจริงจังเถอะ มันจะไม่อันตรายต่อใครทั้งสิ้น มีแต่จะทำให้พัฒนาของประเทศดีโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะนี้รัฐบาลกำลังให้ความสนใจกับเรื่องอาหาร บอกว่าเมืองไทยต้องเป็นครัวโลก อย่าลืมนะครับ สิทธิชุมชนจะต้องเป็นหลักประกันของ ความพอเพียงเรื่องอาหาร เป็นฐานของการศึกษาวิจัยทางชีวภาพ ผลิตอาหารและยา ซึ่งเป็นของแพงทั้งนั้นครับ และสิ่งเหล่านี้ผมคิดว่า คนไทยมีพรสวรรค์ในเรื่องนี้ ผมถึงบอกว่าเป็นการพัฒนาบนพื้นฐานของความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ไม่ต้องไปแข่งกับใครหรอกครับ ผมคิดว่าเรามีแง่ของการได้เปรียบตรงนี้ ก็อยากจะให้ท่านทั้งหลาย ไม่ว่าจะป็นรัฐบาล ราชการ เพื่อนๆ นักวิชาการ และก็พี่น้อง ได้ทำดูสิ่งที่มีมันเป็นสังขรณ์ความเป็นจริงร่วมกันและก็มาดูว่าเราจะเดินไปข้างหน้าร่วมกันอย่างไร อันนี้ผมคิดว่า ที่ผมเรียนมาทั้งหมดเหล่านี้ ยังค่อนข้างย่อเย้อ เพื่อที่จะชี้และตอบคำถาม 3 ประการนะครับว่า เราต้องดูคุณค่าของความหมายของทรัพยากรธรรมชาติให้ดีๆ อย่าพุดไปโดยความไม่รู้ นะครับ แล้วก็ทุนความรู้นั้นมีเยอะแยะนะครับ เรามีปราชญ์ชาวบ้าน เรามีผู้รู้มากมาย เป็นคนที่ในสังคมถือว่า เป็นคนที่ไม่มีการศึกษาทั้งนั้น แต่อย่าลืมนะครับ เราเข้าใจการศึกษาไม่ชัดเจน การศึกษาไม่ได้หมายความว่าเข้าโรงเรียน มหาลัย เราได้ประกาศนียบัตร การศึกษาก็เป็นเรื่องอีกเรื่องหนึ่งที่ชาวบ้านก็เรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง